

NIEUWSBRIEF

VHV VERWELKOMT VAKBONDSMUSEUM

Op 1 mei 1991 is het dan zover. Dan gaat de wens in vervulling die menigeen, die enige belangstelling heeft voor de geschiedenis van de vakbeweging, reeds lang koestert. Dan zal het Nationaal Vakbondsmuseum worden geopend. En nog wel op de enige plaats, die er echt aanspraak op mag maken. Namelijk in de 'Burcht aan de Franschelaan', het oude bondskantoor van de Algemene Nederlandse Diamantbewerdersbond, dat in 1900 naar een ontwerp van één der grootste architecten van zijn tijd – H.P. Berlage – is gebouwd. De voorzitter van de Vakbondshistorische vereniging – Stan Poppe – is er erg blij mee. Hij ziet in de komst van het vakbondsmuseum een blijk van de groeiende belangstelling voor de geschiedenis van de vakbeweging. En tegelijkertijd ver-

wacht hij dat het museum de aandacht voor deze geschiedenis verder zal bevorderen.

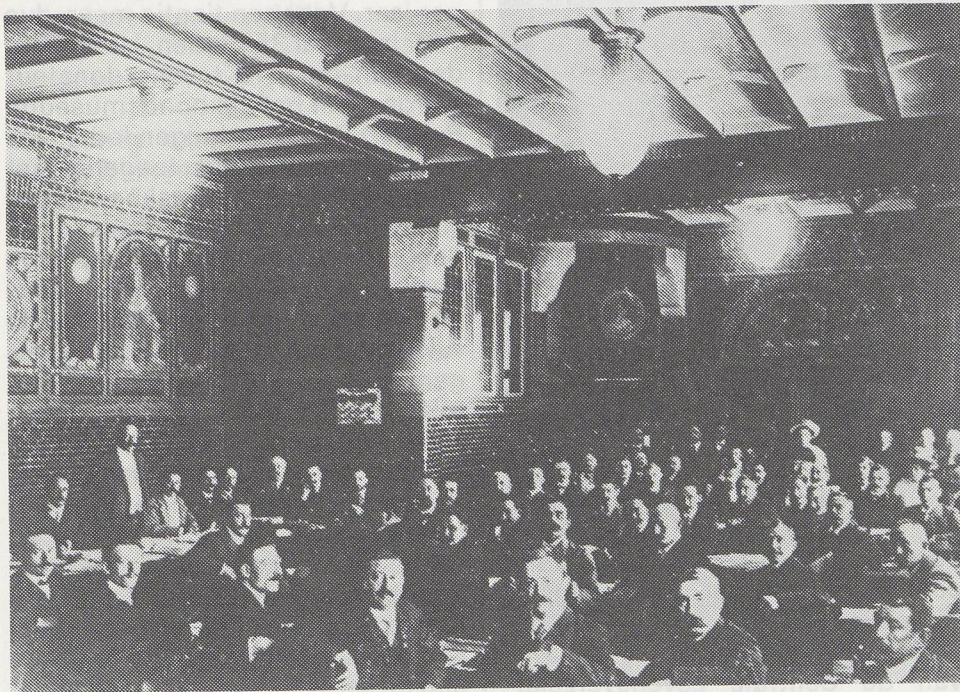
Terugblik

Ruim drie jaar is Poppe voorzitter van de VHV. In de loop van 1987 heeft hij Wim Rotermundt in die functie opgevolgd. Poppe: „Destijds had ik – eerlijk gezegd – niet de verwachting dat het vakbondsmuseum er zo snel zou kunnen komen. De VHV was enkele jaren daarvoor gestart. Zij had zich zelf wel de stichting van een vakbondsmuseum als doelstelling meegegeven, maar haar werkzaamheden bestonden er toch allereerst uit om bij de vakbeweging begrip te wekken voor de noodzaak om historisch materiaal te bewaren. De Amsterdamse FNV-

districtsbestuurder Fred Roco, die zijn kantoor aan de Vondellaan had volgestopt met oude uitingen van de vakbeweging, gold daarbij enigszins als voorbeeld. Op de achtergrond speelde het idee van de oprichting van een museum. Wietske van Agtmaal heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het ontwerp hiervan. Maar ik was er geenszins zeker van dat het er zou komen. De benodigde subsidies ontbraken. Al spoedig is me gebleken, dat er gevorderde gesprekken waren tussen de Industriebond FNV en het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis. Het ging daarin om een bestemming voor het kantoor van de ANDB, dat nog als districts- en afdelingskantoor van de Industriebond in gebruik was. Uiteindelijk is uit die gesprekken het vakbondsmuseum voortgekomen”.

Het gebouw

Het enthousiasme waarmee Poppe de komst van het Nationaal Vakbondsmuseum begroet, wordt versterkt door het pand waarin het wordt gevestigd. „Het kantoor van de diamantbewerdersbond is een monument. Het is het symbool van de macht en kracht van een georganiseerde groep arbeiders. Een vooraanstaande architect als Berlage heeft het ontworpen. Vooraanstaande kunstenaars als Roland Holst en Eisenloeffel hebben aan de verfraaiing van het pand meegewerkt. Waardoor het alles bij elkaar een zeer waardevol architectonisch geheel is geworden. Daarnaast ligt het vakbondsmuseum op een prachtige plaats. Dicht bij het Joods Historisch Museum, waar veel van de geschiedenis van de joodse gemeenschap in Nederland wordt be-

Bondsraadzaal. Derde Congres van het Wereldverbond van Diamantbewerders, 1910. (Foto: IISG)

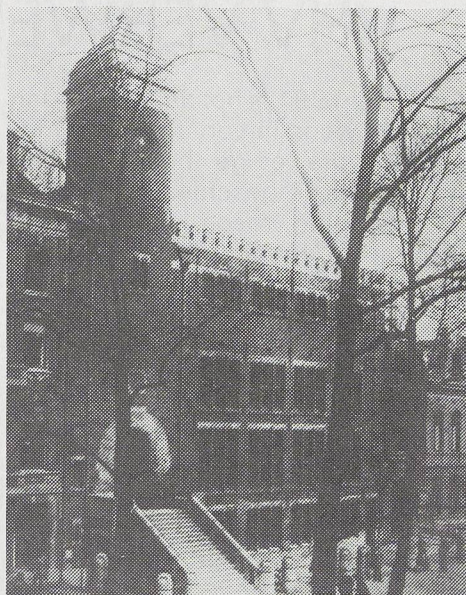
waard. Een geschiedenis waarin de diamantbewerkerbond een betekenisvolle rol heeft gespeeld. Kort bij het vakbondsmuseum is ook het Jonas Daniël Meijerplein met het beeld van de Dokwerker. Een beeld dat symbool staat voor de kracht van de solidariteit van arbeiders. En ten slotte, het vakbondsmuseum staat in het centrum van de stad, van Amsterdam, die zo nauw met de geschiedenis van de vakbeweging is verbonden".

VHV en NVM

De komst van het vakbondsmuseum heeft enkele gevolgen voor de werkzaamheden van de VHV. Poppe, die als voorzitter van de VHV zitting heeft in het bestuur van het Nationaal Vakbondsmuseum, ziet een tweeledige taak voor de vereniging weggelegd. De ene taak is die van 'vereniging van vrienden van het vakbondsmuseum', die beoogt het draagvlak van het museum in de samenleving en de vakbeweging te

vergroten. Leden van de vereniging worden geïnformeerd over de activiteiten van het museum, ze kunnen als klankbord fungeren bij de opzet van activiteiten en ze kunnen de bekendheid van het vakbondsmuseum helpen vergroten. Bovendien kunnen ze bevorderen dat er waardevol vakbondsmateriaal aan het museum in bewaring wordt gegeven. De tweede taak van de VHV zal er uit bestaan de aandacht voor de geschiedenis van de vakbeweging buiten Amsterdam te bevorderen. Het zal er daarbij omgaan de betekenis van de vakbeweging voor de sociaaleconomische ontwikkeling in de verschillende delen van het land te benadrukken. Een netwerk van regionale steunpunten is ten behoeve daarvan in opbouw. Tevens heeft de VHV inmiddels een netwerk van contactpersonen bij de bonden van de verschillende vakcentrales opgezet. De instrumenten die de VHV bij de vervulling van de taken zal inzet-

gaan verlaten. Tijdens de Jaarvergadering zal oud-NKV-voorzitter Jan Mertens een inleiding verzorgen over de plaats van die andere levensverzekeringsmaatschappij, van Concordia, in de katholieke arbeidersbeweging.

ANDB-gebouw

(Foto: IISG)

VHV- NIEUWSBRIEF

Een uitgave van de Vakbondshistorische Vereniging

Verschijnt viermaal per jaar

4e jaargang, nummer 1, april 1991

Redactie: Wietske van Agtmaal, Jacques van Gerwen, Harry Peer en Jeroen Sprenger

Redactie-adres m.i.v. 1 mei 1991

**Henri Polaklaan 9,
1018 CP Amsterdam,
telefoon 020-6241166**

Druk en vormgeving:

Industriebond FNV

Inhoud

Vakbondsmuseum	1
Jaarverslag VHV	3
Herdenking 100 jaar Rerum Novarum en Christelijk Sociaal Congres	8
Jubileumborden	10
Literatuursignaleringen	11
VHV in de regio	12
Oproepen	12

Trappenhuis

(Foto: IISG)

ten, betreffen ondermeer de ieder kwartaal verschijnende Nieuwsbrief en de landelijke bijeenkomsten. Poppe wijst hierbij op de komende Jaarvergadering van de vereniging, die op zaterdag 20 april 1991 zal worden gehouden in het kantoor van de Centrale Levensverzekeringsmaatschappij in Den Haag. De Centrale zal binnenkort dit pand

De VHV heeft met de komst van het Nationaal Vakbondsmuseum haar contributieregeling gewijzigd. De VHV-contributie wordt 25 gulden per jaar. Voor een tientje meer, dus voor in totaal 35 gulden, kunnen leden van de VHV tevens donateur worden van het vakbondsmuseum. Poppe: „Daarmee krijgen leden van de vereniging gratis toegang met hun gezin tot het vakbondsmuseum. Ik hoop dat veel vakbondsleden van deze mogelijkheid gebruik gaan maken. Want een grote aandacht voor de geschiedenis van de vakbeweging is weliswaar in het algemeen belangrijk, maar het is in het bijzonder van belang voor leden en kaderleden van de vakbeweging zelf. Een levende beweging heeft nu eenmaal contact met de eigen geschiedenis. Om te weten wat de vakbeweging heeft gedaan. En om daaruit het zelfvertrouwen en de kracht te putten om zelf door middel van de vakbeweging vorm te geven aan de samenleving van vandaag”.

Jeroen Sprenger.

VAKBONDSHISTORISCHE VERENIGING

JAARVERSLAG 1990

Inleiding

Het jaar 1990 was voor de Vakbondshistorische Vereniging een periode van zoeken naar nieuwe wegen. Immers, het tot stand komen van het Nationaal Vakbondsmuseum (NVM) was een van de belangrijkste doelstellingen van de vereniging. Nu deze doelstelling bereikt is, kan de vereniging haar vleugels verder uitslaan en de interesse voor de vakbondsgeschiedenis in bredere kring proberen te wekken. Middelen daartoe poogt de VHV te ontwikkelen door een netwerk te vormen van geïnteresseerden, zowel in plaatselijke of regionale contactpunten als bij de bonden en de vakcentrales. Een steeds groter aantal mensen steunt de vereniging door lid te worden. Dat is een verheugende ontwikkeling, die voor het voortbestaan en goed functioneren van de VHV ook noodzakelijk is. Aan het eind van het verslagjaar was het ledental gegroeid tot boven de 600. Een belangrijk verlies leed de vereniging door het overlijden van het lid van de Raad van Advies, Henk van Eekert. Wij verloren in hem een man, met grote belangstelling voor de vakbondsgeschiedenis en een warm hart voor onze VHV.

Bestuur

Door het aanvaarden van een andere functie binnen haar werkkring werd het onze secretaris, Loekie Hendriks, onmogelijk haar functie te blijven uitoefenen. Haar werkzaamheden in het verslagjaar werden voor een groot deel door andere bestuursleden overgenomen. Ook museummedewerkster Wietske van Agtmaal verrichtte een aantal secretariaatswerkzaamheden.

In de samenstelling van het bestuur kwam geen wijziging. Deze was als volgt: S. Poppe (voorzitter), L. Hendriks (secretaris), T. Simonis (penningmeester), G. van Bakel (bondscontacten), J. van Gerwen en H. Peer (redactie Nieuwsbrief), R. Siekerman (regiocontacten), M. Stek, M.C. v.d. Sman, C. Zwijnenburg (bondscontacten).

Voor de werkzaamheden werd het bestuur bijgestaan door de medewerkster Yvonne Simons.

Raad van Advies

De Raad van Advies vergaderde in 1990 eenmaal en wel op 17 mei. Aan de orde was de vraag of er voor de Raad van Advies in de nieuwe situatie nog een taak van betekenis kon zijn, ofwel dat de Raad moest worden omgevormd tot een Raad van Advies voor het Nationaal Vakbondsmuseum.

De Raad besloot zichzelf niet op te heffen, doch te blijven functioneren ten behoeve van de VHV en de positie ten opzichte van het museum later te bezien.

Aan het eind van 1990 was de Raad als volgt samengesteld: E.J. Fischer (voorzitter) (IISG), G.A. Cremers (CNV), D. Drijfhout (MHP), J.H. Roes (KDC), J.C.G.M. Jansen (SHC), B. Reinalda (NVSG), G. Harmsen (Bulletin Nederlandse Arbeidersbeweging), R.P. Zijp (Nederlandse Museumvereniging), alsmede op persoonlijke titel P.J.J. Mertens en J. Schaefer.

Activiteiten

Er werd een tweetal ledenbijeenkomsten gehouden. De jaarvergadering in Amsterdam trok zeer grote belangstelling. Die ging vooral uit naar de inleiding van Ger Harmsen, over de vakbeweging in de jaren 1940-1945.

Deze lezing lokte veel discussie uit. De bezoekers van de vergadering bezochten na afloop het ANDB-gebouw, dat als vakbondsmuseum in gebruik genomen gaat worden. De najaarsvergadering, gehouden in het Coöperatiemuseum in Schiedam was eveneens een zeer geslaagde activiteit. Het enthousiasme van ons lid H. v.d. Lee, die over het museum en de coöperatieve beweging vertelde was groot. De inleiding door Frans Becker leverde een levendige discussie op. In het najaar werd een begin gemaakt met bijeenkomsten met regio-contactpersonen en bondscontactpersonen. Beide bijeenkomsten kunnen als een goede start worden aangemerkt, om steeds meer mensen te interesseren voor de vakbondsgeschiedenis en actief te maken op dit terrein. Waar-

Algemene ledenvergadering in het Coöperatiemuseum te Schiedam, 27 oktober 1990 (Foto: Jacques van Gerwen)

bij ook de ledenwerving een belangrijke rol speelt. Op 24 januari 1990 werd het nieuwe kantoorgebouw van de FNV in Amsterdam door Koningin Beatrix geopend. De VHV en NVM werden in de gelegenheid gesteld bij deze opening een kleine tentoonstelling in te richten, die veel belangstelling trok.

Op verscheidene congressen van bonden en vakcentrales was de VHV present met een propaganda-stand, hetgeen een aantal nieuwe leden opleverde. Voortgegaan werd met de voorbereiding van het vakbonds-interviewproject. De subsidie-aanvraag voor deze activiteit is nog niet gehonoreerd. Wel werd een begin gemaakt met enkele proefinterviews.

Een verzoek aan bonden en vakcentrales om voor hun rekening vaandels en vlaggen, die in bezit of beheer zijn van de VHV te mogen con-

serveren werd in de meeste gevallen positief beantwoord, waardoor een aantal conserveringen kon worden gerealiseerd.

Nationaal Vakbondsmuseum

Via de voorzitter is de VHV vertegenwoordigd in het bestuur van het museum. Mede hierdoor kunnen de ontwikkelingen goed worden gevolgd. De Stichting NVM heeft in 1990 een directeur aangetrokken in de persoon van Willem v.d. Stokker, met wie inmiddels een goede werkrelatie is opgebouwd. De directeur zal vanaf 1991 als regel de vergaderingen van ons bestuur bijwonen. In het overleg tussen ons dagelijks bestuur en de museum-directeur zijn plannen ontwikkeld voor gezamenlijke activiteiten op het terrein van leden- en donateurswerving. De werkzaamheden van onze huidige medewerkster zul-

len in de toekomst door een secretariatsmedewerkster van het museum worden verricht.

Tenslotte

Dat de VHV een actieve en enthousiaste vereniging is moge blijken uit dit jaarverslag. Plannen voor de toekomst zijn er ook genoeg. Om die te kunnen realiseren heeft de VHV mensen nodig. Mensen die door hun lidmaatschap en niet te vergeten hun contributie de vereniging steunen. Maar ook mensen die door hun daadwerkelijke inzet helpen de plannen te realiseren. Met voldoende menskracht van enthousiaste leden moet de vereniging verder kunnen groeien en haar werk kunnen verbreden en verdiepen.

Namens het bestuur,
Tom Simonis.

GOED VOORBEELD

Er hebben zich in het verleden enkele vakbondsafdelingen, met name uit de kring van de Bouw en Houtbond FNV aangemeld als donateur van de VHV. Deze afdelingen betalen trouw elk jaar f 40,- als donatie.

Onlangs heeft ook de afdeling Amsterdam van de Voedingsbond FNV deze stap gezet. Het bestuur van die afdeling heeft niet alleen besloten tot een jaarlijkse donatie van f 40,-, maar bovendien ineens een bedrag van f 500,- als gift overgemaakt. Een welkome bijdrage voor het werk van onze vereniging.

Zulke giften zijn natuurlijk altijd zeer welkom voor onze VHV, die met weinig middelen haar taak moet zien uit te voeren. We kunnen ons echter goed voorstellen, dat niet iedere vakbondsafdeling in staat is tot een dergelijke bijdrage.

Een jaarlijkse donatie van f 40,- moet echter voor veel afdelingen van bonden wel zijn op te brengen. En elke donatie is een beetje versterking van de VHV. Bovendien, elke donateur, dus ook elke vakbondsafdeling die donateur wordt van de VHV, ontvangt de Nieuwsbrief.

Ook uw afdeling, van welke bond dan ook, kan donateur worden. We hopen op veel nieuwe aanmeldingen.

RESULTATENREKENING 1990

	<u>Res.1990</u>	<u>Begr.1990</u>	<u>Res.1989</u>	<u>Begr.1991</u>
	f	f	f	f
BATEN				
1. Contributies	14.600,-	11.000,-	12.603,-	12.500,-
2. Donaties vakbondsgel. instellingen	1.290,-	-,-	31.298,-	1.290,-
3. Donaties vakbeweging	3.260,-	22.000,-	46.099,14	22.500,-
4. Overige donaties	225,-	400,-	589,-	400,-
5. Donaties voorg. jaren	750,-	-,-	1.400,-	-,-
6. Giften	-,-	-,-	1.365,-	-,-
7. Werkzaamheden t.b.v. derden	-,-	-,-	5.800,-	-,-
8. Rente	3.073,57	-,-	1.823,52	2.000,-
9. Verkoop brochures	160,-	-,-	-,-	-,-
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	23.358,57	33.400,-	100.968,66	38.690,-
LASTEN				
10. Salarissen en sociale lasten	20.538,83	22.500,-	69.946,66	8.000,-
11. Overige pers.kosten	552,93	2.000,-	942,21	750,-
12. Drukwerk en kantoorbenodigdheden	223,51	3.000,-	4.195,89	1.000,-
13. Portiekosten	373,10	1.500,-	2.623,50	1.500,-
14. Afschrijvingen inventaris	1.800,-	-,-	-,-	2.500,-
15. Afschrijvingen computer	3.000,-	-,-	-,-	1.000,-
16. Vergad./bestuurskosten	3.250,80	3.000,-	866,-	3.000,-
17. Voorlichting/publiciteit	5.377,70	6.200,-	1.188,33	6.200,-
18. Documentatie	61,50	200,-	160,25	200,-
19. Regionale contactpunten	-,-	-,-	-,-	5.000,-
20. Activiteiten	362,45	10.000,-	47,75	10.000,-
21. Onvoorzien	478,-	2.000,-	3.782,61	1.850,-
22. Stagiaires/vrijwilligers	-,-	-,-	574,50	-,-
23. Reservering overdracht realia etc.	5.000,-	-,-	-,-	-,-
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	41.028,82	50.400,-	84.327,98	41.000,-
Tekort	17.670,25	17.000,-	-,-	2.310,-
Overschot	-,-	-,-	16.640,68	-,-

HERDENKING 100 JAAR RERUM NOVARUM EN CHRISTELIJK SOCIAAL CONGRES 1891-1991

Met het publiceren van het basisdocument 'Bedreigde verantwoordelijkheid' heeft de Stichting 1991 de discussie, die de basis gaat vormen voor het Christelijk Sociaal Congres van 1991, in gang gezet.

Parallel aan dit congres is de Congrescommissie druk doende het congres daadwerkelijk gestalte te geven. Data en plaats staan vast, terwijl ook de contouren van het uitdrukkelijke programma zich af beginnen te tekenen. In deze Nieuwsbrief staan tal van activiteiten vermeld, die in het kader van de herdenking van 1891 worden georganiseerd. Deze activiteiten brengen wij graag onder uw aandacht.

Activiteitenoverzicht

In het kader van 100 jaar Rerum Novarum en het eerste Christelijk-Sociale Congres in 1891 zijn of worden tal van activiteiten ontwikkeld. Zonder de pretentie te hebben compleet te zijn, geven we een overzicht.

- DISK organiseert in Zeeland tussen september 1990 en april 1991 een lezingencyclus over het sociale denken vanuit de protestantse en katholieke tradities. In Middelburg en Terneuzen worden in totaal zes lezingen gehouden, die een afsluiting vinden in een studiedag op 27 april 1991.
- Einde 1990 verscheen een herdruk van de openingsrede van Abraham Kuyper voor het eerste Christelijke-Sociale Congres van 1891, getiteld 'Het sociale vraagstuk en de christelijke religie'.
- In Hengelo belegt de FNV, samen met het Bedrijfspastoraat Twente, bijeenkomsten in het kader van honderd jaar vakbeweging in Twente, en met DISK en AG der Woodbrookers in april/mei 1991 een voorjaarsconferentie over 'De betekenis van 100 jaar Christelijk-Sociale en Socialistische traditie van de FNV'.
- De Katholieke Raad voor Kerk en Samenleving kijkt, samen met het Sociaal Economisch Beraad VI op 14 en 15 mei 1991 terug op de Nederlandse situatie 100 jaar na Rerum Novarum.
- De Schaepmanstichting wijdt de 4e Schaepmandag aan Rerum Novarum en brengt daarnaast tien lesbrieven over catechese en tien lesbrieven over christelijk-sociaal denken uit.
- In een bundel, onder de titel 'Is de arbeider zijn loon waardig', gaan historici en sociologen van verschillende universiteiten in op christelijk-sociaal denken en handelen in protestantse en rooms-katholieke kring in Europa en Nederland tot 1914.
- Op 24 mei 1991 vindt onder auspiciën van de Stichting Kuyper Katheder een symposium over deze bundel plaats.
- Daarnaast brengen wetenschappers aan de VU, Katholieke Universiteit, Nijmegen en het IISG een bundel documenten uit over een eeuw Christelijk-Sociaal Denken.
- Het christelijk-sociaal denken zal tijdens de voorjaarsconferentie van het Katholiek Centrum voor Overleg en Vorming in mei 1991 behandeld worden.
- De Katholieke Universiteit Brabant heeft een manifestatie rond Rerum Novarum gepland in september 1991, toegespitst op de thematiek van een Toekomstig Algemeen Sociaal Beleid in Europees Verband.
- De KRO onderzoekt de mogelijkheden eind 1991 een kleine dramaserie over Ariëns uit te zenden.
- 11 t/m 16 november 1991 belegt de Stichting 1991 het nieuwe Christelijk-Sociaal Congres.
- Begin 1991 organiseert het CNV een discussieproject om met leden van gedachten te wisselen over de CNV-nota 'Christelijk-Sociaal Denken'. De Algemene Ledenvergadering van het CNV in juni 1991 is aan deze nota gewijd.
- De Radboudstichting organiseert in samenwerking met het CNV en het NCW een meerdaagse conferentie voor jonge bestuurders in het kader van haar lustrumviering over enkele congrethema's van 1991.
- Het CNV onderzoekt de doorwerking van christelijk-sociaal denken in concreet beleid over sociale zekerheid en medezeggenschap, in een daarvoor gestart wetenschappelijk onderzoek.
- Het Ariënscomité heeft 5 mei 1991 de Ariënsherdenking met pontificale hoogmis gewijd aan Christelijk Sociaal Denken.
- De Jezuïtenorde heeft 15-17 mei 1991, in het kader van 450 jaar Jezuïtenorde, een conferentie over de rechtvaardige internationale economische orde.
- Met haar leden viert de Rooms-Katholieke Kerk 15 mei 1991 het eeuwfeest van Rerum Novarum.

Congrescommissie

Uit de Initiatiefgroep en de Stichting 1991 is de Congrescommissie voortgekomen. Deze commissie is belast met de eigenlijke voorbereiding van het nieuwe Christelijk-Sociaal Congres. Het congres valt in twee delen uiteen: een werkcongres in het Slotemaker de Bruïne Instituut te Doorn van 11 t/m 15 november 1991 en een slotmanifestatie op zaterdag 16 november 1991 in de Jacobikerk te Utrecht.

De voorbereiding is in volle gang. Met het uitbrengen van het Basisdocument 'Bedreigde Verantwoordelijkheid' is de thematiek van het congres aangegeven. Na de reacties van de diverse organisaties zullen zaken als het programma en de uitnodigingen definitief worden vastgesteld en uitgewerkt.

Inmiddels is duidelijk geworden dat het congres om meer gaat dan het

herdenken van Rerum Novarum en het Eerste Christelijk-Sociaal Congres. De activiteiten zijn opgezet om te komen tot een nieuwe impuls voor het christelijk-sociaal denken door, vanuit een levend geloof, gemeenschappelijk uitdrukking te geven aan de betrokkenheid van christenen op sociale vragen van deze tijd. Naast de dagelijkse zittingen van het congres zal een flankerend cultureel programma worden georganiseerd dat de boodschap van het congres articuleert, concretiseert en op eigen wijze uitdraagt.

Ondersteuning

De Stichting 1991 hoopt dat u de activiteiten in eigen kring onder de aandacht brengt. Zij wil u daarbij behulpzaam zijn.

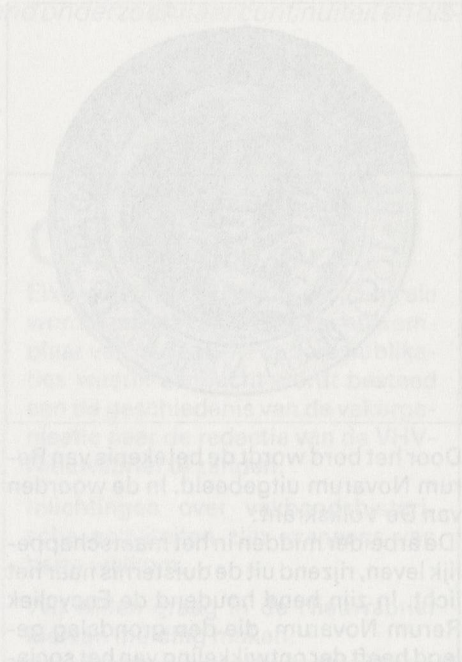
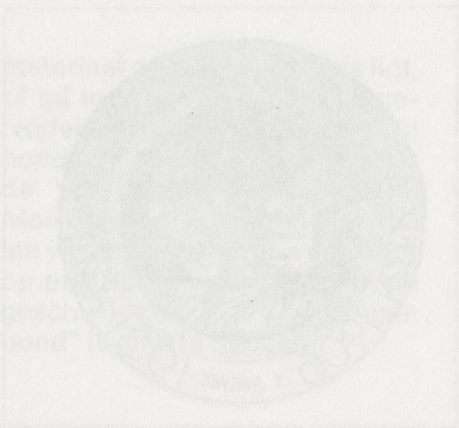
Mogelijkheden:

- Na een telefoontje uwerzijds stu-

ren zij u een door u gewenst aantal basis-documenten 'Bedreigde Verantwoordelijkheid' of de verkorte versie van dit document.

- Ten behoeve van publikatie in uw periodiek leveren zij u, op aanvraag, een kant-en-klare kopijpagina (formaat A4 of A5) met het laatste nieuws over de activiteiten.
- In overleg kunnen zij u behulpzaam zijn bij het organiseren van bijeenkomsten, die passen in de activiteiten van de Stichting 1991. Hierbij kan gedacht worden aan het arrangeren van een spreker en het verstrekken van documentatie.

Informatie over ondersteuning bij het secretariaat van de stichting: Postbus 2475, 3500 GL Utrecht. Telefoon 030-913911.

JUBILEUMBORDEN UIT 1931

In 1991 wordt herdacht dat honderd jaar geleden de encycliek 'Rerum Novarum' van Paus Leo XIII verscheen. Daarmee werd de grondslag gelegd voor de katholieke sociale leer.

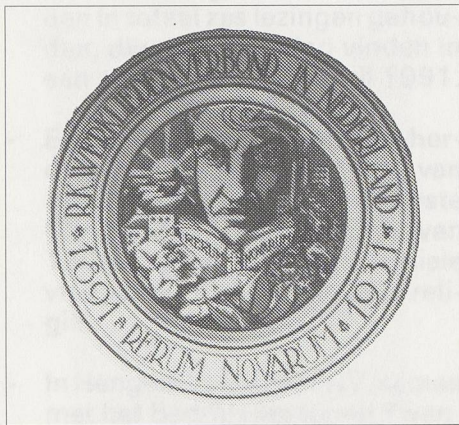
Door de katholieke vakorganisatie werd dit bij ieder lustrum uitgebreid gevierd. Zo ook in 1931 bij het veertig jarig jubileum.

Het R.K. Werkliedenverbond liet toen zelfs een speciaal jubileum-wandbord maken ter herdenking van dit heuglijke feit. Het werd vervaardigd door NV De Sphinx in Maastricht.

In datzelfde jaar liet ook het NVV bij de Sphinx een wandbord vervaardigen. Dit ter herdenking van het 25-jarig bestaan. De borden lijken ook enigszins op elkaar. Deze laatste constatering nodigt als het ware uit tot een vergelijking tussen deze borden. Daarbij wordt ook de vraag gesteld wie nu "het eerste," was met zijn jubileumbord.

Het Rerum Novarum gedenkbord

Het gedenkbord wordt in de Volkskrant van 25 juli 1931 aan het katholieke volksdeel voorgesteld. Het gedenkbord heeft aldus De Volkskrant 'de grootte van een gewoon eetbord'. Dit betekent een doorsnede van 25,5 centimeter. Het is uitgevoerd in de kleuren geel, blauw, paars en groen. Ieder lid kon het bord bij zijn eigen afdeling bestellen voor 1 gulden.

Door het bord wordt de betekenis van Rerum Novarum uitgebeeld. In de woorden van De Volkskrant:

'De arbeider midden in het maatschappelijk leven, rijzend uit de duisternis naar het licht. In zijn hand houdend de Encycliek Rerum Novarum, die den grondslag gelegd heeft der ontwikkeling van het socia-

le en economische leven volgens de beginselen van onzen katholieken godsdienst. Tusschen zijn vingers houdt hij een bloem, welke de resultaten symboliseert, die hij door Rerum Novarum tot nu toe behaald heeft. Rechts van het bord, de zon over de huisjes schijnende, duidt aan de betere woning, waaruit voortvloeit een inniger familieleven, de bevordering van een dieper godsdienstige, morele en sociale vorming der arbeiders en die hun steeds meer het bewustzijn bijbrengt van hunne menselijke en christelijke waardigheid. Links van het bord, wijkende monsters, die het liberalisme symboliseren dat zijn plaats moet afstaan aan een nieuwe sociale politiek, die beter aan de rechtvaardigheid beantwoordt'.

In de bladen van de afzonderlijke bonden werden de leden ook op het verschijnen van het bord opmerkzaam gemaakt.

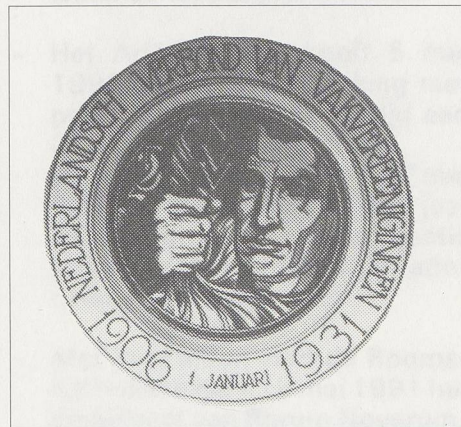
Het NVV-jubileumbord

Het NVV was het eerst met zijn wandbord ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan. In het nummer van 5 december 1930 van „De Strijd” wordt het wandbord aangekondigd. De betekenis van het wandbord wordt als volgt aangegeven:

'De eenheidsgedachte, welke in het NVV is belichaamd, komt hier symbolisch op waarlijk uitmuntende wijze tot uitdrukking'.

Het bord is wat kleiner dan het RKWV-bord (21 centimeter) en uitgevoerd in de kleuren bruin, geel en blauw. In latere nummers van "De Strijd," en de bondsbladen van onder andere de Nederlandsche Vereeniging van spoor- en tramwegpersoneel werd opgeroepen het bord te kopen. Dit voor 'den matigen prijs van 50 cent'.

De Nederlandsche Bond van arbeiders(-sters) in de slaggers- en aanverwante bedrijven ging nog wat verder: 'Het bord is,

wat tekening en kleuren betreft, uitstekend geslaagd en wij zouden het dan ook op prijs stellen, indien het in een zo groot mogelijk aantal onder onze leden kon worden geplaatst'.

De verspreiding ging via de plaatselijke bestuurdersbonden. Daar waar geen bestuurdersbond was via de afdelingen van de afzonderlijke bonden.

De verspreiding en de produktie ging blijkbaar niet vlekkeloos. Op 28 februari 1931 vroeg het bestuur van de Landarbeidersbond aan de leden om nog enig geduld te hebben. Men had het vermoeden dat 'eerst opdracht tot vervaardiging is gegeven nadat bekend was hoeveel er geplaatst kunnen worden'. De Strijd had inmiddels al twee maal bekend gemaakt dat de borden bij de bestuurdersbonden waren gearriveerd.

Wie de ontwerper van beide borden is geweest heb ik tot nu toe niet kunnen achterhalen. Het archief van De Sphinx bevat na 1927 nauwelijks gegevens. In verzamelingskringen is verder ook niets bekend. Ook daar gaat men ervan uit dat beide borden vermoedelijk van dezelfde ontwerper zijn.

Andere jubileumborden van De Sphinx

De Sphinx heeft in deze periode nog andere borden gemaakt voor de vakbeweging: In 1928 werd voor St. Raphael (R.K. bond voor spoor- en tramwegpersoneel) een bord gemaakt ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan. Van dit bord is de ontwerper wel bekend. Het is ontworpen door 'den Maastrichtschen sierkunstenaar Rosendaal'. Het bord was bedoeld als kunstzinnige herinnering aan het jubileum. Tevens diende het een goed doel. De opbrengst van het bord zou gebruikt worden voor de stichting van een 'R.K. Herstellingsoord voor de Roomsche Spoorlieden'.

Het bord is in vier kleuren uitgevoerd, waarvan wit en lichtbruin sterk domineren. Op het bord komen twee personen voor: Tobias met zijn reisgenoot en beschermer, de aartsengel Raphael, tevens patroonheilige van de bond.

Ook voor de derde stroming binnen de vakbeweging heeft het bedrijf jubileumborden vervaardigd. In 1930 werd voor de Christelijk Nationale Werkmansbond te Rotterdam in verband met het veertig jarig jubileum een bord gemaakt.

N.B. Indien iemand meer informatie heeft over deze, of andere jubileumborden hoor ik dat graag.
Christ Essens

LITERATUURSIGNALERINGEN

Christelijke Iconografie. Opstellen over iconografische aspecten van het Nederlands Kerkelijk kunstbezit / door Paul le Blanc et al. (Den Haag, 1990). *In deze opstellenbundel is een bijdrage opgenomen over vaandels van katholieke stands- en vakorganisaties van de hand van Karin Westerik.*

Max M.P. Cornelissen, Van verheffen tot verwerven. 1915-1990: 75 jaar arbeiderstrijd in Heeze, (Heeze, 1990).

Een halve eeuw Februaristaking / samengesteld door Peter Hofland en Joop Morriën (Amsterdam, 1991). *Deze herdenkingsuitgave van het Comité Herdenking Februaristaking 1941 is voor belangstellenden gratis beschikbaar.*

Jan van Goch, Onze meesterlijke voorgangers (Boxmeer, 1990). *Bijdrage over de geschiedenis van de onderwijzers verenigd in 'Het Gezelschap Boxmeer' gedurende de jaren 1874-1913.*

Ger Harmsen, Geert Klein (1895-1964), bestuurder van de moderne bouwarbeidersbond (1920-1955), in: Bulletin Nederlandse Arbeidersbeweging November 1990

Karin Hofmeester, Van Talmoed tot Statuut. Joodse arbeiders en arbeidersbewegingen in Amsterdam, Londen en Parijs 1880-1914 (Amsterdam: IISG, 1991).

Ed de Kever, Het ontstaan van de CMHF. Ontwikkelingen in de periode 1917-1942. *Uitgave van de Centrale van Middelbare en Hogere*

Functionarissen bij Overheid, Onderwijs, Bedrijven en Instellingen.

Mens en werk. Catalogus van de collectie van het Gemeentemuseum Helmond / samengesteld door Anemieke Hogervorst (Helmond, 1991). *Ruim tien jaar geleden heeft het Gemeentemuseum te Helmond een begin gemaakt met het verzamelen van schilderijen, tekeningen, grafiek e.d. die op boeiende wijze het onderwerp mens en werk illustreren. Het resultaat van tien jaar verzamelen is vastgelegd in deze catalogus voorzien van een index op kunstenaar en op onderwerp.*

Ad van den Oord, Voor Arbeid en Brood. Arbeidersbeweging en collectieve actie van werklozen in Nederland, een vergelijkende studie van de jaren dertig en tachtig (Amsterdam, 1990).

PERSONALIA

Lex Heerma van Voss is gepromoveerd tot doctor met de verdediging van zijn proefschrift *Kosten van arbeidstijdverkorting. De achturedag in de jaren twintig.*

Ad Knotter is gepromoveerd tot doctor met de verdediging van zijn proefschrift *Economische transformatie en stedelijke arbeidsmarkt. Amsterdam in de tweede helft van de negentiende eeuw.*

Jan Lucassen, hoofd onderzoeksafdeling van het IISG, is benoemd tot bijzonder hoogleraar op de leerstoel internationale en comparatieve sociale geschiedenis bij de faculteit der letteren van de Vrije Universiteit te Amsterdam. De titel van zijn inaugurele rede luidt: *Jan, Jan Salie en diens Kinderen. Vergelijkend onderzoek naar continuïteit en discontinuïteit in de ontwikkeling van arbeidsverhoudingen.*

Kalender 1891-1991

OPROEP

De VHV is nog lang niet tevreden. En waarom niet? In de zeven jaar van haar bestaan heeft de VHV een basiscollectie opgebouwd, die nog steeds gestaag groeit. Dat betekent dat er al heel veel tastbare herinneringen uit onze tijd geschakeerde Nederlandse vakbondshistorie voor teloorgang zijn behoord. Maar we zijn er nog niet. We willen graag dat

materiaal dat nog bij u thuis ligt, of bij iemand die u kent. Ongetwijfeld zijn er ook afdelingen van bonden die spullen hebben waar de VHV in geïnteresseerd is. Mocht dat het geval zijn dat stellen wij een telefoontje van u zeer op prijs! En u werkt mee om de geschiedenis van uw „eigen bond” levend te houden.

OPROEP

Elke afdeling, district en centrale wordt verzocht om een presentexemplaar van gedenk- of andere publicaties waarin aandacht wordt besteed aan de geschiedenis van de vakorganisatie naar de redactie van de VHV-Nieuwsbrief te zenden.

Inlichtingen over vakbondshistorische activiteiten zijn eveneens van harte welkom.

Wij willen graag in de Nieuwsbrief hiervan melding maken.

DE VHV IN DE REGIO

Op 18 februari was de tweede bijeenkomst te Amersfoort over de oprichting van de regionale steunpunten. Het resultaat van deze vergadering was dat we met acht steunpunten kunnen beginnen. Namen en adressen staan hiernaast. Wat gaan deze mensen – want ook dit is mensenwerk – doen? De bedoeling van de vereniging is dat ook in de regio aandacht geschonken wordt aan de geschiedenis van de vakbeweging. De steunpunten zullen in eerste instantie een invulling gaan geven aan het begrip "informatieve taken,..". Daaronder verstaan we dat zij informatiepunt zijn voor alle zaken die de Vak-

bondshistorische Vereniging betreffen en er kunnen vakbondsrealia gebracht worden die men aan de VHV af wil staan of in bruikleen wil geven.

Een tweedetaak zal zijn het voorlichting geven over vakbondsgeschiedenis.

Daarnaast zal het bevorderen van onderzoek en het presenteren van onderzoek met betrekking tot vakbondsgeschiedenis een taak kunnen worden. Deze taken zijn uitgewerkt in een nota "Regionale steunpunten,..", die inmiddels beschikbaar is.

Al met al een ambitieus programma. Niet alles zal tegelijk gerealiseerd kunnen worden.

We wensen alle medewerkers aan deze nieuwe ontwikkeling van harte succes.

Ruud Siekerman.

Regionale steunpunten Vakbondshistorische Vereniging

Provincie Friesland

Rienk de Jong
De Loper 4, 8608 WT Sneek
Tel. 05150- 14304

Zuid-Oost Drente

Arie van Gemmert,
Hondsrugweg 6, 7872 TE Valthe
Tel. 05919- 13553

Noord-Veluwe begrensd door Epe, Apeldoorn, Deventer, Zwolle, Harderwijk, Putten, Barneveld

Hans Kuiling
De Leegte 115, 8162 BX Epe
Tel. 05780- 14768

Arnhem en omstreken

Martin van der Meer
Velperweg 13, 6824 BC Arnhem
Tel. 085- 574730

Provincie Utrecht en Het Gooi

Christ Essens
Vikingenpoort 45, 3991 JP Houten
Tel. 03403- 78552 (prive)
Tel. 030- 738361 (werk)

Rypke Boon

Van Eysingalaan 309, 3527 VJ Utrecht
Tel. 030- 964087

Purmerend en omgeving en De Zaanstreek

Bert van der Velden
Gouwzeestraat 37, 1443 KA Purmerend
Tel. 02990- 26116

Omgeving Haarlem en de IJmond

Geert Wagenaer
Postbus 4142, 2003 EC Haarlem
Tel. 023- 331038

Het gebied begrensd door Rotterdam, Delft, Hoek van Holland, en Voorne, Putten en Goeree Overflakkee

Herman van der Lee
Stadhouderslaan 26, 3136 BN Vlaardingen
Tel. 010-4747456

JA, IK WIL MIJN STEENTJE BIJDAGEN!

- als lid-donateur van VHV en Vakbondsmuseum à f 35,00 per jaar (1)
- alleen als lid van de VHV à f 25,00 per jaar

Datum .....

Handtekening .....

De acceptgirokaart kunt u sturen naar:

Naam .....

Adres .....

Postcode en woonplaats .....

(1) Een hoger bedrag komt eveneens als extra-donatie aan het museum ten goede.

- Ik ben nooit lid geweest van een vakbond
- Ik ben lid van een vakbond, te weten .....
- Ik ben lid geweest van .....

Dit aanmeldingsformulier in een enveloppe sturen aan:

Vakbondshistorische Vereniging
Antwoordnummer 10737
1000 RA Amsterdam
Een postzegel is niet nodig.

Nieuw kantooradres VHV per 1 mei 1991:

Henri Polaklaan 9
1018 CP Amsterdam
tel. 020- 6241166